

Wrange klucht van het verval

Gezelschap: De Paardenkathedraal; voorstelling: 'De wereldverbeteraar'; schrijver: Thomas Bernhard; regie: Dirk Tanghe; spel: Peter De Graef, Marie-Louise Stheins e.a.; decor: Bart Clement; licht: Uri Rapaport; gezien: Stadsschouwburg Utrecht.

**Plan voor wereldverbetering: „de afschaffing van alles.”
Want de bedenker van het plan vindt die wereld „een open riool dat je tegemoetstinkt.”**

Ziehier, in het kort, de visie van het dominerende karakter in 'De wereldverbeteraar', één van die toneelstukken van Thomas Bernhard waarin de mens zo zwart wordt afgeschilderd dat het van de weeromstuit leuk wordt.

Meneer de wereldverbeteraar is een sakkeeraar, een zuiger en een kankerpit zonder weerga. Vrijwel ononderbroken aan het woord, degradeert hij zijn huisgenote tot minder dan een voetveeg.

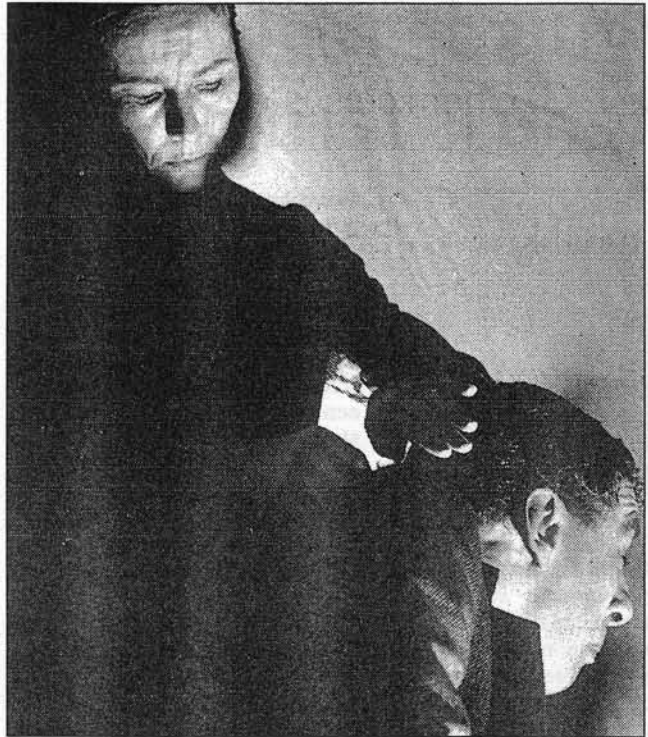
'Lieveke' en 'levensgezelin' noemt hij haar als het zo uitkomt, maar verder mist hij geen gelegenheid om haar te vernederen, af te snauwen, te treiteren.

Kwalijk type dus? Jawel, maar met nuances. Want hij laat, in de regie van Dirk Tanghe, ook met regelmaat zien dat hij zich zonder de vrouw nog minder raad zou weten met zichzelf dan hij nu al doet. De wereldverbeteraar is namelijk ook een stakker, een deer-

niswekkend hoopje mens in een afgetakeld lichaam, iemand die snakt naar bevrijding uit zijn treurig lot.

Huilerigheid

Enfin, daar draaft hij tweeënehalf uur bijna non-stop over door, klagend en tierend, alles en iedereen verfoeiend, zichzelf nog het meest van allen. Het ligt voor de hand om de man als een onaangename bulderbast sec neer te zetten, en zo wordt het ook vaak gedaan. Peter De Graef werpt een schriller licht op z'n kwetsbare, beklagenswaardige kanten, al belandt hij daarmee soms op de grens van huilerigheid. Hoewel ook hij niet kan voorkomen dat, soms, een zekere monotonie binnensluipt en ons concentratievermogen op de proef wordt gesteld, is het een nieuwe krachtproef van deze Vlaamse acteur. Met z'n bijzondere stembeheersing en mimische

■ Marie-Louise Stheins en Peter De Graef in 'De wereldverbeteraar.'

FOTO:
SJOJKE
DIJK-
STRA

gaven beheert hij een rijke verscheidenheid aan expressiemiddelen waar je niet gauw op uitgekeken raakt.

Hoe dominant Thomas Bernhard de rol van de wereldverbeteraar zelf ook al maakte, regisseur Dirk Tanghe doet er nog een schepje bovenop. Hij laat de vrouw, gespeeld door Marie-Louise Stheins, haar toch al schaarse teksten vrijwel onhoorbaar prevelen, en houdt haar soms zelfs buiten beeld als ze volgens het boekje nadrukkelijk op het toneel moet zijn. Wat de toegevoegde waarde van dit laatste is, ontgaat me, behalve

dat het wellicht past in Tanghe's verdere aanscherping van wat toch al een karikaturaal portret is.

Dat wordt nog eens nader onderstreept in decor en belichting: De Graef en Stheins spelen tegen een immense, gele achterhang, waarop hun schaduwen grotesk reflecteren. De klucht van het verval, zou je het kunnen noemen. Of, naar believen, de tragedie van de kreet om verlossing. Hoe je het ook noemt, wat overheerst is een wrang soort pijnlijke koddigheid.

Peter Liefhebber

TELEGRAAF 1-12-97